

Vijeće
Europske unije

Bruxelles, 18. listopada 2023.
(OR. en)

14394/23

COSI 181
CRIMORG 139
ENFOPOL 433
CT 156
COTER 186
AVIATION 194
JAI 1334

POP RATNA BILJEŠKA

Od:	Glavna tajnica Europske komisije, potpisala direktorica Martine DEPREZ
Datum primitka:	18. listopada 2023.
Za:	Thérèse BLANCHET, glavna tajnica Vijeća Europske unije

Br. dok. Kom.:	COM(2023) 659 final
Predmet:	KOMUNIKACIJA KOMISIJE VIJEĆU I EUROPSKOM PARLAMENTU o suzbijanju mogućih prijetnji koje predstavljaju dronovi

Za delegacije se u prilogu nalazi dokument COM(2023) 659 final.

Priloženo: COM(2023) 659 final

Bruxelles, 18.10.2023.
COM(2023) 659 final

KOMUNIKACIJA KOMISIJE VIJEĆU I EUROPSKOM PARLAMENTU

o suzbijanju mogućih prijetnji koje predstavljaju dronovi

I. UVOD

Ovom se Komunikacijom utvrđuje politika EU-a za suzbijanje mogućih prijetnji od nekooperativnih sustava bespilotnog zrakoplova (UAS), poznatih kao „dronovi”. Ona je dio šireg paketa za obranu od dronova koji obuhvaća i dva priručnika u kojima se pružaju praktične smjernice o ključnim tehničkim aspektima te politike. Taj je paket najavljen kao vodeća mjera u okviru Komunikacije Komisije *Strategija za dronove 2.0 za pametan i održiv ekosustav bespilotnih zrakoplova u Europi*¹. Ovom se Komunikacijom odgovara na potrebu: i. da se uspostavi sveobuhvatan i usklađen okvir politike; ii. da se postigne zajedničko razumijevanje primjenjivih postupaka za odgovor na prijetnje koje bi mogle predstavljati dronovi, a koje se stalno mijenjaju; te iii. da se uzme u obzir brz razvoj tehnologije.

A. Dopuna okvira EU-a za dronove

Zakonita upotreba dronova ključni je dio usporedne zelene i digitalne tranzicije, kako je utvrđeno u strategiji EU-a za dronove 2.0. Oni imaju važnu ulogu, posebno u području prometa, obrane, trgovine i usluga. Dronova u EU-u idućih će godina biti sve više te će biti sve brži, okretniji, većeg maksimalnog raspona, u stanju nositi više korisnog tereta te opremljeniji preciznijim senzorima i umjetnom inteligencijom. To će dovesti do šireg raspona legitimnih i zakonitih upotreba dronova. Međutim, kako bi se taj potencijal ostvario, potrebno je ukloniti potencijalnu prijetnju koju mogu predstavljati nekooperativni dronovi. Nekooperativni dron definirat će se u skladu s prirodom nekooperativnosti, koja bi mogla uključivati kriminalnu, nezakonitu (namjerno kršenje propisa) ili amatersku (neznanje, nebriga) dimenziju.

Ovom se Komunikacijom rješava pitanje prijetnji koje predstavljaju dronovi osmišljeni za civilnu upotrebu i nastoje ukloniti prijetnje koje ti dronovi predstavljaju u civilnom okruženju. Iako dronovi namijenjeni za obrambene svrhe nisu u središtu ove Komunikacije, i dalje postoji nekoliko poveznica s područjem obrane. Te veze uključuju potencijalnu kriminalnu ili terorističku upotrebu manjih dronova inače namijenjenih obrani, kao i sinergije između tehnologija za obranu od dronova. Dronovi namijenjeni za obrambene svrhe mogli bi zauzimati isti zračni prostor kao civilni dronovi te ih u tim slučajevima nadležna tijela moraju moći identificirati radi informiranosti o stanju.

Područje primjene ove Komunikacije posebno se odnosi na *suzbijanje* mogućih prijetnji koje predstavljaju dronovi. Stoga joj nije cilj obuhvatiti širu dimenziju uloge dronova u području unutarnje sigurnosti, odnosno njihovu upotrebu u svrhu izvršavanja zakonodavstva ili zaštite javne sigurnosti.

Tijela država članica prvenstveno su odgovorna za suzbijanje prijetnji koje predstavljaju nekooperativni dronovi. Međutim, države članice imaju koristi i od djelovanja na razini EU-a koje omogućuje bližu suradnju i koordinaciju različitim sredstvima i alatima koji se upotrebljavaju u tu svrhu. Stoga se ovom Komunikacijom promiču različite mjere povezane s izgradnjom zajednice i razmjenom informacija. U njoj se također predviđa potpora državama članicama smjernicama, osposobljavanjem, financiranjem i operativnim postupcima.

Potencijalno opasni incidenti povezani s dronovima postali su češći, kako unutar EU-a tako i izvan njegovih granica. Stoga je važno tijelima za izvršavanje zakonodavstva i drugim javnim tijelima u EU-u te operatorima kritične infrastrukture olakšati primjenu fizičkih ili digitalnih rješenja za obranu od

¹ Strategija za dronove 2.0 za pametan i održiv ekosustav bespilotnih zrakoplova u Europi, COM(2022) 652 final, 29. studenoga 2022.

dronova. Osmišljavanje politike EU-a za obranu od dronova pomoći će jačanju postupaka za ispitivanje učinkovitosti dostupnih novih rješenja i olakšati ciljano istraživanje i iniranje u tom području. Osmišljavanjem te politike za obranu od dronova Komisija pomaže u jačanju tržišta rješenja za obranu od dronova u EU-u. Time će se otvoriti put prema većoj strateškoj autonomiji i tehnološkoj suverenosti EU-a, među ostalim u područjima ključnih tehnologija. Poticat će se europski kapaciteti za razvoj najsuvremenijih rješenja u područjima obrane, zrakoplovstva i civilne sigurnosti te smanjiti ovisnost o neeuropskim dobavljačima. To će se temeljiti na rezultatima procjene ključnih tehnoloških ovisnosti² te će se osigurati dodatni podaci i analize. Uz navedeno: i. Komisija će dobiti informacije o upotrebi ključnih tehnologija i ovisnostima o neeuropskim dobavljačima; i ii. dobit će se dobar pregled razine ovisnosti.

Nadalje, u cilju suzbijanja prijetnji koje predstavljaju nekooperativni dronovi iz perspektive javnog tijela važno je i sljedeće: i. imati jasne i usklađene okvire i postupke; ii. pružiti jasne ovlasti za odgovorne javne i privatne dionike za intervenciju protiv nekooperativnih dronova; i iii. olakšati suradnju među dionicima koji nemaju uvijek naviku suradnje (tijela za izvršavanje zakonodavstva, tijela civilnog zrakoplovstva, operatori, proizvođači i operatori mobilnih mreža). U ovoj se Komunikaciji predlažu mjere koje za cilj imaju sljedeće: i. postići zajedničko razumijevanje primjenjivih postupaka za odgovor na prijetnje koje predstavljaju dronovi; i ii. utvrditi moguće potrebe u smislu usklađivanja regulatornih mjera.

B. Postupanje s postojećom prijetnjom koja se brzo mijenja

U strategiji EU-a za „sigurnosnu uniju”³ i u Agendi za borbu protiv terorizma⁴ naglašava se da je prijetnja koju predstavljaju nekooperativni dronovi ozbiljan problem u Europi.

Brzi razvoj sposobnosti dronova predstavlja sve veći sigurnosni rizik. Posljednjih su godina otkriveni planovi da se dronovi pokušaju upotrijebiti za terorističke napade⁵. Uočeni su i sumnjivi dronovi oko kritične infrastrukture, kao što su energetske objekte i luke, uključujući zračne, što ukazuje na potencijalnu zloupotrebu dronova za neprijateljsko prikupljanje informacija. Dronove upotrebljavaju kriminalci za prekogranično krijumčarenje ili za olakšavanje drugih nezakonitih operacija, uključujući trgovinu drogom. Osim toga, dronovi mogu biti izvor kibernetičkih rizika, primjerice ako se upotrebljavaju za digitalno izviđanje. Stoga prijetnje koje predstavljaju dronovi nisu samo tehnički problem. Danas se većina dronova dizajniranih za civilne svrhe može detektirati i identificirati, ali i dalje je vrlo teško uspostaviti kontakt s njima ili ih neutralizirati (tj. preuzeti kontrolu nad njima, sigurno ih prizemljiti ili ih oboriti), često zbog nedostatka zakonskih ovlasti za to. To se posebno odnosi na privatne operatore kritične infrastrukture. Suzbijanje prijetnji koje predstavljaju dronovi trebalo bi stoga uzeti u obzir u budućim procjenama rizika u skladu s Direktivom o otpornosti kritičnih subjekata⁶.

Ozbiljnost prijetnji postaje još jasnija kada se promatraju incidenti u zemljama u blizini EU-a i u drugim dijelovima svijeta. Dronovi su se pokazali troškovno učinkovitim i djelotvornom platformom s dvojnomo

² Komisijina interna temeljita procjena autonomnih sustava provedena 2022.

³ Strategija EU-a za sigurnosnu uniju, COM(2020) 605 final od 24. srpnja 2020.

⁴ Agenda EU-a za borbu protiv terorizma: predviđanje, sprečavanje, zaštita i odgovor, COM(2020) 795 final od 9. prosinca 2020.

⁵ Primjeri su sljedeći: i. džihadist kojeg je španjolski sud u listopadu 2022. osudio zbog planiranja napada dronom napunjenim eksplozivom na stadion tijekom važne nogometne utakmice; i ii. belgijski državljanin osuđen zbog pokušaja bombaškog napada dronovima na zatvor.

⁶ Direktiva o otpornosti kritičnih subjekata (EU) 2022/2557 od 14. prosinca 2022. (SL 2022., L 333, str. 164.)

namjenom koja je potaknula inovacije u području obrane u ruskom ratu protiv Ukrajine. Upotreba dronova namijenjenih za civilne svrhe za razorne napade čak i u drugim oružanim sukobima (primjerice u Jemenu ili Siriji) pojava je koja vjerojatno utječe na unutarnju sigurnost EU-a. Način rada terorističkih skupina i poboljšane vještine u upotrebi „gotovih” dronova mogli bi doseći naše granice i predstavljati prijetnju. Isto vrijedi i za upotrebu dronova za planirane atentate⁷.

Međutim, rješenja za obranu od dronova nisu nužna samo protiv ciljane zlonamjerne upotrebe, nego i kako bi se spriječili incidenti uzrokovani nemarom ili nepažnjom. Većina korisnika dronova u EU-u (ponajprije licencirani profesionalni piloti koji upravljaju na daljinu ili rekreacijski piloti) poštuju postojeća pravila, propise i tehnička ograničenja. Međutim, za brojne opasne incidente povezane s dronovima širom EU-a odgovorni su neupućeni i nepažljivi korisnici dronova te oni koji ih koriste u kriminalne svrhe. Velika javna događanja posebno su izložena takvim incidentima, kao i neki ključni sektori kao što je zračni promet. Osim toga, nezakonita upotreba dronova može utjecati i na osobnu sigurnost i pravo na privatnost građana, posebno kad se dronovima upravlja u stambenim područjima.

C. Držanje koraka s razvojem tehnologije

Zaštita naših društava od zlonamjernih i nekooperativnih dronova zahtijeva pristup cjenovno pristupačnim i pouzdanim protumjerama koje omogućuju fleksibilna rješenja. Rješenja se obično odnose na tri aspekta detektiranja, praćenja i identifikacije, dok su javna tijela zainteresirana i za dva dodatna aspekta: neutralizaciju i forenziku.

U području obrane i civilne sigurnosti već se razvijaju i testiraju inovativna rješenja za obranu od dronova. Njihov ulazak na tržište i prihvaćanje od strane krajnjih korisnika može se olakšati sveobuhvatnim okvirom EU-a za obranu od dronova, što se promiče u ovoj Komunikaciji. Međutim, zbog velikog broja mogućih operativnih scenarija i okruženja nije moguć standardizirani pristup provedbi mjera za obranu od dronova za sve situacije.

Stoga se mjere obrane od dronova moraju prilagoditi potrebama i operativnim okruženjima. Iz perspektive tijela nadležnih za unutarnju sigurnost mogu postojati situacije u kojima je potpuno fizičko uništenje drona najpoželjnije i jedina opcija, na primjer kako bi se spriječio skori napad na ljude ili infrastrukturu. U drugim slučajevima, kao što su kriminalna upotreba ili neprijateljsko prikupljanje informacija, postoji velik interes da se osigura kontrola nad dronovima kako bi ih se prizemljilo neoštećene i tako omogućila optimalna forenzička istraga. To uključuje potrebu za sofisticiranim kibernetičkim rješenjima za preuzimanje kontrole nad operativnim sustavom dronova.

Jedan od tehnoloških trendova koje treba pratiti i aktivno uvoditi razvoj je senzora za točnije detektiranje dronova. Postojeće sposobnosti senzora mogu se dodatno razviti ne samo za detektiranje drona, već i za procjenu prijetnje koju on predstavlja analizom putanje leta, identifikacijom korisnog tereta i detektiranjem opreme. Senzori i sustavi za detektiranje moraju se moći nositi s raznim oblicima i sposobnostima dronova (brzina, okretnost, sposobnost izbacivanja mamaca itd.). Kapacitet javnih tijela i privatnih operatora kritične infrastrukture za analizu podataka iz tih senzora bit će sve važniji. Važnu ulogu imat će i umjetna inteligencija, primjerice za automatsko izdavanje upozorenja, izračun rizika, predviđanje ruta ili predviđanje sletnih mjesta. Stoga je potrebno stalno pratiti nove trendove na tržištima dronova i uključiti ih u rješenja za obranu od dronova. Praćenje tog tehnološkog razvoja trebalo bi

⁷ Primjeri uključuju neuspješni pokušaj atentata na predsjednika Venezuele i meksičke narkokartele koji upotrebljavaju dronove u obračunima s drugim kriminalnim organizacijama.

omogućiti tijelima u EU-u da utvrde prioritete za ulaganja i podupru razvoj koji je najprikladniji za ispunjavanje operativnih potreba tijela za izvršavanje zakonodavstva država članica i privatnih subjekata.

Kad je riječ o stupanju u kontakt i neutralizaciji, potrebno je daljnje ispitivanje tehnologija koje su prikladne u različitim okruženjima i scenarijima. U području obrane utvrđena su rješenja za fizičko uništavanje ili potpuno hvatanje drona u zraku, čime se smanjuje stvaranje krhotina koje bi mogle uzrokovati ozljede ljudi ili oštećenja predmeta. To uključuje usmjerenu energiju u obliku lasera velike snage, kao i upotrebu snažnih radiofrekvencijskih sustava i sustava hvatanja u mrežu te digitalnih alata za stjecanje kontrole nad nekooperativnim dronovima.

Tijelima za kazneni progon i istrage bilo bi posebno korisno neutralizirati prijetnju koju predstavljaju dronovi preuzimanjem kontrole nad njihovim kontrolnim sustavom i njihovim sigurnim prizemljenjem, čime bi nadležna tijela i istražitelji imali najbolji mogući pristup potencijalnim fizičkim i digitalnim dokazima. Stoga bi širok raspon rješenja trebao biti dostupan i validiran u različite svrhe kako bi služio domeni unutarnje sigurnosti. Stoga je potrebno poticati istinsko tržišno i inovacijsko okruženje za rješenja za obranu od dronova koja ispunjavaju potrebe područja civilne sigurnosti. U protivnom, razvoj rješenja za obranu od dronova vjerojatno više neće moći pratiti sve veći broj i sposobnosti samih dronova. Također je ključno strukturirati i segmentirati to tržište kako bi se nadležnim tijelima pomoglo da utvrde rješenja koja najbolje zadovoljavaju njihove potrebe.

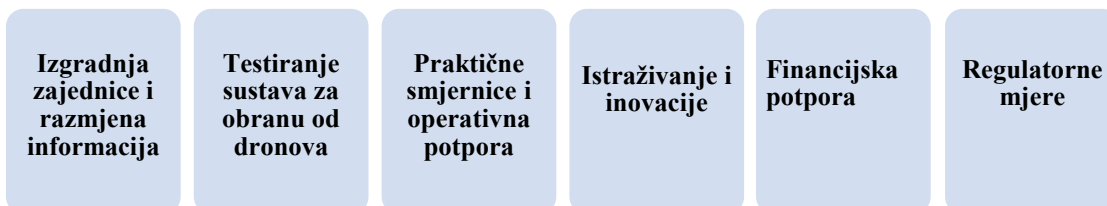
Osim toga, važno je pratiti takozvane sustave za ometanje sustava za obranu od dronova kojima se služe kriminalci. Sustavi za ometanje sustava za obranu od dronova su uređaji koje nose dronovi ili se aktiviraju na zemlji i namijenjeni su ometanju posebnih mjera za obranu od dronova.

Naposljetku, mnogi sustavi za obranu od dronova razvijaju se i u obrambene svrhe. Unatoč različitim zahtjevima, često dijele značajke i tehnologije sa sustavima namijenjenima za civilnu upotrebu, što dovodi do potrebe za bliskom suradnjom sa sektorom obrane.

U tom promjenjivom tehnološkom okruženju potreban je i dosljedan i stalno ažuriran regulatorni okvir za upotrebu sustava obrane od dronova.

II. OBLIKOVANJE POLITIKE EU-A ZA OBRANU OD DRONOVA

Komisija surađuje s državama članicama i drugim dionicima u pitanjima obrane od moguće prijetnje koju predstavljaju dronovi od 2016., kad je održana prva radionica EU-a o obrani od dronova. Otada je uveden širok raspon inicijativa za olakšavanje izgradnje zajednice, razmjene informacija, razvoja dobre prakse i namjenskog financiranja projekata. Kao rezultat rasprava sa stručnjacima iz država članica Komisija će nastaviti podupirati inicijative koje su u tijeku uz daljnji razvoj i integraciju novih područja rada kako bi se izradila cjelovita politika EU-a za obranu od dronova. Taj će se rad sastojati od sljedećih šest ključnih aktivnosti:

A. Izgradnja zajednice i razmjena informacija

Širok raspon mreža i aktera na razini EU-a trenutačno radi na rješenjima za obranu od dronova. Stoga je potrebno pojednostaviti i usmjeriti njihove buduće aktivnosti u političkom, tehničkom i operativnom smislu kako bi se postiglo sljedeće: i. izgradile funkcionalne zajednice dionika; ii. osigurala učinkovita razmjena informacija i primjera dobre prakse; i iii. izbjeglo udvostručavanje posla.

Komisija će poticati postojeće inicijative na tehničkoj razini i osnovati **stručnu skupinu Komisije za obranu od dronova** koja će pružati savjete na razini politike. Ta će stručna skupina moći pružiti strateški doprinos raznim politikama na razini EU-a koje su relevantne za aktivnosti obrane od dronova, kao što su područja unutarnje sigurnosti, upravljanja granicama ili otpornosti kritične infrastrukture. U tu će svrhu stručna skupina surađivati s drugim stručnim skupinama i, prema potrebi, s relevantnim radnim skupinama Vijeća.

Redovito se održavaju radionice i sastanci stručnjaka o mogućim rješenjima i politikama za obranu od dronova. Na njima se okupljaju oblikovatelji politika, tehnički stručnjaci i istraživači iz Komisije, država članica, drugih institucija EU-a, agencija EU-a, projekata koje financira EU, međunarodnih organizacija i partnerskih zemalja. Tim je aktivnostima ostvareno stalno sudjelovanje svih dionika, čime se znatno olakšala njihova operativna i praktična suradnja. U tu je svrhu Komisija uspostavila **informacijski centar za obranu od sustava bespilotnih zrakoplova**⁸, koji trenutačno ima više od 300 članova. Ta se internetska platforma redovito ažurira i na njoj se nalaze različiti izvori informacija, kao što su rezultati relevantnih sredstvima EU-a financiranih projekata, prezentacija, izvješća i polugodišnjeg biltena.

Još jedan važan dio izgradnje zajednice i razmjene informacija, posebno za operativne potrebe tijela za izvršavanje zakonodavstva, odvija se u okviru **europskih mreža za izvršavanje zakonodavstva** koje financira EU. Na primjer, sljedeće mreže započele su vlastite aktivnosti u borbi protiv prijetnji koje predstavljaju dronovi: Europska mreža službi kaznenog progona nadležnih za tehnološka pitanja (ENLETS); Mreža EU-a za policijske jedinice i jedinice graničnog nadzora u zračnim lukama (AIRPOL); Mreža posebnih interventnih jedinica EU-a (ATLAS); i Mreža EU-a za zaštitu visokorizičnih javnih prostora. Novoosnovana radna skupina Mreže za izvršavanje zakonodavstva, a riječ je o inicijativi Glavne uprave za migracije i unutarnje poslove čiji je cilj poticanje suradnje među policijskim mrežama i koju financira Komisija⁹, pojednostavnit će postojeća područja rada u području obrane od dronova u posebnoj radnoj podskupini.

Europska agencija za sigurnost zračnog prometa (EASA) izradila je neobvezujuće smjernice kojima se tijelima i zračnim lukama pomaže da se pripreme za incidente povezane s dronovima, odgovore na njih i oporave se od njih¹⁰. Kako bi se promicale informirane aktivnosti potpore i donošenje politika na razini EU-a, ključno je imati pouzdanu i detaljnu razmjenu informacija o incidentima koji uključuju dronove u EU-u, a ne samo razmjene koje se već odvijaju u određenim kritičnim područjima kao što su zračne luke. Uz potpuno poštovanje povjerljivosti istraga, postoji znatan potencijal za poboljšanje razmjene informacija o sljedećem: i. metodama operatora nekooperativnih dronova; ii. posebnim obrascima

⁸ Putem platforme EU CIRCABC, koja se podupire iz [ISA² programa](#) Europske komisije, kojim se promiču interoperabilna rješenja za europske javne uprave.

⁹ (Neformalnom) radnom skupinom Mreže za izvršavanje zakonodavstva (LENWG) predsjedava Komisija, a njezin prvi sastanak održan je 20. ožujka 2023. kako bi se potaknula bolja suradnja među mrežama koje financira GU HOME. Nakon dvanaestomjesečnog razdoblja evaluacije LENWG bi mogao postati stručna skupina Komisije.

¹⁰ Agencija Europske unije za sigurnost zračnog prometa (EASA) objavila je u ožujku 2021. niz smjernica za upravljanje incidentima povezanim s dronovima u zračnim lukama: [Upravljanje incidentima povezanim s dronovima u zračnim lukama](#).

prijetnji; i iii. utvrđenim potencijalnim rizicima. Kako bi se olakšala i uskladila razmjena takvih informacija o incidentima, Komisija je državama članicama dostavila predložak za izvješćivanje o incidentima povezanim s dronovima. Kako bi se dodatno povećala kvaliteta i učestalost razmjene informacija, Komisija će istražiti mogućnost uspostave **digitalne platforme koja bi sadržavala informacije o incidentima povezanim s dronovima**, a bila namijenjena relevantnim javnim tijelima. Mogla bi poslužiti za pravilno utvrđivanje i uspoređivanje velikih sigurnosnih incidenata koji uključuju dronove u EU-u. To može uključivati i kibernetičku dimenziju jer se dronovi ne upotrebljavaju samo za vizualno, već i za digitalno izviđanje. Ta bi platforma bila u skladu s postojećim obvezama izvješćivanja na temelju Uredbe (EU) br. 376/2014¹¹ i ne bi udvostručila postojeći rad.

Komisija će organizirati i redovite povjerljive sastanke u odgovarajućem formatu radi promicanja razmjene iskustava stečenih iz incidenata.

Ključne mjere za izgradnju zajednice i razmjenu informacija

- **Komisija će osnovati stručnu skupinu za aktivnosti obrane od dronova, sastavljenu od stručnjaka iz država članica i drugih dionika.**
- **Komisija će istražiti mogućnost razvoja digitalne platforme koja će sadržavati informacije o incidentima povezanim s dronovima.**
- **Komisija će organizirati redovite sastanke kako bi olakšala razmjenu povjerljivih podataka među državama članicama o velikim sigurnosnim incidentima koji uključuju upotrebu dronova.**

B. Testiranje sustava za obranu od dronova: utvrđivanje i testiranje rješenja

Države članice i lokalna tijela mogu na tržištu birati među širokim rasponom komercijalnih kibernetičkih i drugih rješenja za obranu od dronova. Donošenje te odluke nije jednostavno, posebno za lokalne subjekte koji nemaju dostatne tehničke kapacitete. Komisija će pomoći tijelima država članica da donose najbolje odluke s obzirom na svoje operativne potrebe, i to pružanjem savjeta i smjernica putem posebne stručne skupine za obranu od dronova i rada Zajedničkog istraživačkog centra Komisije (JRC).

Aktivnosti na razini EU-a za testiranje sustava za obranu od dronova pokrenute su 2019. Cilj im je razviti zajedničku metodologiju za ocjenjivanje sustava koju tijela za izvršavanje zakonodavstva i druga javna tijela mogu upotrebljavati za detektiranje, praćenje i identificiranje potencijalno zlonamjernih dronova. Središnji je stup tih aktivnosti projekt „Courageous”¹² (2021. – 2024.), koji se financira iz Fonda EU-a za unutarnju sigurnost – policija (ISF – policija). Projekt vodi belgijska Kraljevska vojna akademija, a cilj mu je sljedeće: i. utvrditi relevantne standardne scenarije za testiranje sustava za obranu od dronova; ii. razviti funkcionalne i izvedbene zahtjeve; i iii. razviti metodologiju testiranja. U okviru projekta testira se i učinkovitost senzora i integriranih sustava. Rezultati projekta kontinuirano se razmjenjuju s državama članicama te odabranim partnerskim zemljama i međunarodnim organizacijama. Nakon završetka projekta Komisija i konzorcij Courageous predstaviti će državama članicama mogućnosti za osiguranje održivosti projekta i preporučiti **metodologiju za objekte za testiranje obrane od dronova** u državama članicama.

¹¹ Uredba (EU) br. 376/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 3. travnja 2014. o izvješćivanju, analizi i naknadnom postupanju u vezi s događajima u civilnom zrakoplovstvu, o izmjeni Uredbe (EU).

¹² <https://courageous-isf.eu/>.

Tehnologija relevantna za sustave za obranu od dronova brzo se razvija. Stoga se aktivnosti testiranja moraju dopuniti stalnim praćenjem trendova kako bi se utvrdila rješenja koja najviše obećavaju i mogući novi izazovi za razvoj sustava za obranu od dronova. JRC je izgradio kapacitete za praćenje i utvrđivanje tih novih izazova. To koristi državama članicama i pruža vrijedan doprinos inicijativama za testiranje na razini EU-a. Informacije će se razmjenjivati odgovarajućim kanalima, posebno u okviru stručne skupine.

Standardizacija je jedan od instrumenata za usklađivanje tehnoloških rješenja. U okviru projekta Courageous izrađeni su posebni savjeti o predstandardizaciji, na temelju kojih se može dodatno procijeniti izvedivost i potreba za pokretanjem postupaka normizacije. Na razini EU-a ostvaren je dobar napredak u razvoju dobrovoljnih zahtjeva za učinkovitost opreme za detektiranje izvan zrakoplovstva (npr. rendgenski strojevi i detektori metala¹³). Zajedno sa stručnjacima iz država članica i industrije Komisija će sada razviti i **dobrovoljne zahtjeve za učinkovitost** sustava za obranu od dronova, prema potrebi u skladu s odredbama Akta o kibersigurnosti¹⁴. Uspostava postupka certifikacije sustava za obranu od dronova trebala bi ostati srednjoročni cilj. Prema potrebi, razmotrit će se i hibridni standardi civilne obrane.

Standardizacija i kibersigurnosno certificiranje sustava za obranu od dronova, posebno nabavljenih iz zemalja izvan EU-a, još je jedan ključni element. U ovoj fazi i dalje nije posve jasno koliko su dobro zaštićeni podaci koje prikupljaju određeni sustavi za detektiranje. Osim toga, važno je u najvećoj mogućoj mjeri spriječiti hakiranje i zloupotrebu sustava za obranu od dronova, konkretno osiguravanjem kibernetičke otpornosti njihovih komponenti.

Komisija je u rujnu 2022. donijela Prijedlog uredbe o kibernetičkoj otpornosti¹⁵ s ciljem izrade općih pravila o kibernetičkoj sigurnosti proizvoda s digitalnim komponentama, što se odnosi i na hardver i softver, na jedinstvenom tržištu. Predloženom novom uredbom nastoje se uvesti obvezni zahtjevi za kibernetičku sigurnost za te proizvode. Ti će zahtjevi uključivati integriranu i zadanu kibernetičku sigurnost, kao i zahtjeve za uklanjanje slabosti. Kako je predložila Komisija, sustavi dronova koji nisu razvijeni isključivo u nacionalne sigurnosne ili vojne svrhe i koji još nisu certificirani u skladu s Uredbom (EU) 2018/1139 bili bi obuhvaćeni novim pravilima kao proizvodi s digitalnim elementima, uz iznimku onih koji su razvijeni isključivo za potrebe nacionalne sigurnosti ili obrane.

Ključne mjere za testiranje sustava za obranu od dronova

- **Komisija će raditi na provedbi usklađene metodologije testiranja sustava za obranu od dronova na temelju ishoda projekta Courageous.**
- **JRC će sastaviti godišnja izvješća o tehničkom razvoju tehnologije za obranu od dronova.**
- **Komisija će, u suradnji s relevantnim stručnim skupinama, kao što su mreže službi kaznenog progona ENLETS, HRSN i AIRPOL, izraditi skup dobrovoljnih zahtjeva u pogledu učinkovitosti sustava za obranu od dronova.**

C. Praktične smjernice i operativna potpora

¹³ Preporuka Komisije o dobrovoljnim zahtjevima za učinkovitost rendgenske opreme koja se upotrebljava u javnim prostorima, C(2022) 4179 final

¹⁴ Uredba (EU) 2019/881 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2019. o ENISA-i (Agencija Europske unije za kibersigurnost) te o kibersigurnosnoj certifikaciji u području informacijske i komunikacijske tehnologije

¹⁵ Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o horizontalnim kibersigurnosnim zahtjevima za proizvode s digitalnim elementima i o izmjeni Uredbe (EU) 2019/1020, COM(2022) 454 final.

Otklanjanje prijetnji koje predstavljaju nekooperativni dronovi već je utvrđeno kao prioritet u nizu publikacija JRC-a, primjerice u smjernicama za zaštitu kruga oko zgrada¹⁶, te u posebnoj studiji o eksplozivnim punjenjima koja prenose dronovi¹⁷. Nadalje, u nedavnoj publikaciji¹⁸ o konceptu integrirane sigurnosti naglašava se važnost integracije razmjernih, primjerenih i multifunkcionalnih zaštitnih mjera u promišljenom pristupu od samog početka faze planiranja i osmišljavanja projekta, uključujući mjere za obranu od svih napada dronovima.

Nadalje, EASA-in priručnik *Upravljanje incidentima povezanim s dronovima u zračnim lukama* pruža smjernice o tome kako razviti odgovarajuće mehanizme i postupke kojima se postiže brz, učinkovit i razmjeran sustav za odgovor na incidente u zračnim lukama. Na taj se način obustava zračnog prometa ili zatvaranje zračnog prostora ili uzletno-sletnih staza mogu izbjeći ili svesti na najmanju moguću mjeru, pri čemu bi zatvaranje zračnih luka bilo krajnja mjera. U radu EASA-e uzimaju se u obzir smjernice Međunarodne organizacije civilnog zrakoplovstva o zaštiti zračnog prometa¹⁹.

JRC je izradio dva nova priručnika:

- **Zaštita od sustava bespilotnih zrakoplova: Priručnik o zaštiti kritične infrastrukture i javnog prostora od UAS-a – pristup u pet faza za dionike C-UAS-a**
- **Zaštita od sustava bespilotnih zrakoplova: Priručnik o procjeni rizika od UAS-a i načelima fizičke otpornosti zgrada i lokacija.**

U području **osposobljavanja** u okviru projekta DroneWISE²⁰ financiranog sredstvima EU-a izrađen je paket strategija za upravljanje, kontrolu i koordinaciju obrane od dronova za službe na prvoj crti. U okviru projekta izrađeno je i 10 modula osposobljavanja, priručnik i internetski portal za osposobljavanje. Ti su moduli osposobljavanja integrirani u kurikulum CEPOL-a, Agencije Europske unije za osposobljavanje u području izvršavanja zakonodavstva. Još jedan projekt ISF-a koji je bio posvećen osposobljavanju u obrani od dronova bio je projekt Skyfall. Potrebno je dodatno proširiti dostupno osposobljavanje na privatne pružatelje zaštite, posebno one koji su odgovorni za zaštitu kritične infrastrukture.

Komisijin **program savjetnika EU-a za zaštitu (EU PSA)**²¹ sadržava odjeljak posvećen aktivnostima obrane od dronova, u kojem se nude: i. posebna procjena slabosti visokorizičnih postrojenja i infrastrukture; ii. praktični savjeti o tome kako se nositi s prijetnjom koju predstavljaju dronovi; i iii. praktični savjeti o tome kako rasporediti opremu za detektiranje dronova tijekom visokorizičnih događaja. Komisija će istražiti potrebu za stvaranjem EU-ove pričuve opreme za obranu od dronova koja će biti dostupna državama članicama tijekom velikih događanja.

¹⁶ Karlos, V. and Larcher, M., Guideline - Building Perimeter Protection, EUR 30346 EN, Ured za publikacije Europske unije, Luxembourg, 2020.,

¹⁷ JRC je istraživao opasnosti od upotrebe bespilotnih zrakoplova naoružanih eksplozivom u sljedećem: Larcher M, Karlos V, Valsamos G, Solomos G: Scenario study: drones carrying explosives (Studija scenarija: Dronovi naoružani eksplozivom), JRC107683, 2018

¹⁸ Europska komisija, Security by Design: Protection of public spaces from terrorist attacks (Integrirana sigurnost: Zaštita javnih prostora od terorističkih napada), JRC131172, 2022.

¹⁹ Priručnik ICAO-a o zaštiti zračnog prometa (Doc 8973 – dokument s ograničenim pristupom) pomaže državama članicama u provedbi Priloga 17. Čikaškoj konvenciji pružanjem smjernica o primjeni njegovih standarda i preporučenih praksi (SARP) [Priručnika za zaštitu zračnog prometa](#).

²⁰ <https://dronewise-project.eu/>

²¹ https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/counter-terrorism-and-radicalisation/protection/eu-protective-security-advisors-eu-psa_en.

Vježbe poput onih organiziranih u okviru Mreže za izvršavanje zakonodavstva na razini EU-a pridonose operativnoj pripravnosti u različitim područjima unutarnje sigurnosti. Komisija će prema potrebi surađivati s relevantnim mrežama kako bi u buduće vježbe uključila elemente za obranu od dronova. To će pomoći u daljnjem povećanju znanja i razmjeni primjera dobre prakse, pri čemu će se koristiti različita rješenja. Postojanje pouzdane i sigurne komunikacije među različitim tijelima jedan je od zahtjeva za učinkovit odgovor na prijetnje koje predstavljaju dronovi. Stoga će suzbijanje prijetnji koje predstavljaju dronovi biti dio budućeg planiranja aktivnosti u okviru pripremnog projekta BroadEU.Net koji financira EU, a kojim se testira temelj budućeg ključnog komunikacijskog sustava EU-a²². Nadalje, mogle bi se provoditi zajedničke vježbe, uključujući stručnjake za kibernetičku sigurnost i zaštitu od dronova, koji se bave kibernetičkim rizicima koje predstavljaju dronovi, kao i ispitivanje digitalnih rješenja za neutralizaciju dronova.

Ključne mjere za praktične smjernice i operativnu potporu

- **JRC će objaviti dva priručnika u okviru paketa za obranu od dronova.**
- **Komisija će u suradnji s relevantnim agencijama poduprijeti proširenje postojećeg osposobljavanja za obranu od dronova na sektor privatne sigurnosti.**
- **Komisija će komponente za obranu od dronova uključiti u planiranje vježbi, u suradnji s mrežama za izvršavanje zakonodavstva.**

D. Istraživanje i inovacije

EU nastavlja financirati svoj program istraživanja u području sigurnosti u okviru programa **Obzor Europa(2021.–2027.)**²³. Taj program istraživanja u području sigurnosti financiran je s oko 50 % ukupnih javnih sredstava uloženi u EU i njegove države članice u području sigurnosti. U okviru tog istraživanja u području sigurnosti, koje daje strateški doprinos raznim prioritetima sigurnosne politike EU-a, već se rješavaju pitanja prijetnji koje predstavljaju dronovi. Istaknuti primjeri uključuju ALADDIN, koji pruža rješenja za detektiranje i neutralizaciju dronova u uvjetno zabranjenim područjima²⁴, ili 7SHIELD, u okviru kojeg se traže rješenja za obranu zemaljskih segmenata kritične svemirske infrastrukture od dronova. Projekt ALFA također je bio uspješan u razvoju sustava za detektiranje i praćenje dronova koji se upotrebljavaju za krijumčarenje²⁵. Te istraživačke i inovacijske inicijative mogu se nastaviti u okviru programa Obzor Europa, potvrđene ili dopunjene mjerama poduzetima u okviru Fonda za unutarnju sigurnost – policija.

Komisija će u budućnosti olakšati sustavniju razmjenu relevantnih rezultata projekata s relevantnim dionicima, uključujući putem Zajednice europskih istraživanja i inovacija za sigurnost²⁶. Time bi se

²² Ključnim komunikacijskim sustavom EU-a osigurat će se sigurna širokopojasna infrastruktura kako bi se ostvarila prekogranična interoperabilnost komunikacijskih sustava kojima se koriste tijela za izvršavanje zakonodavstva i hitne službe u schengenskom području.

²³ Istraživanja i inovacije u području sigurnosti prethodno su se do kraja 2020. financirali u okviru programa Obzor 2020. i Sedmog okvirnog programa.

²⁴ <https://cordis.europa.eu/project/id/740859>.

²⁵ Alfa je također osnova za projekt ISF Courageous i njegove aktivnosti testiranja.

²⁶ Zajednica europskih istraživanja i inovacija za sigurnost (CERIS) okuplja dionike istraživanja u području sigurnosti, od oblikovatelja politika, krajnjih korisnika, akademske zajednice i industrije do civilne sigurnosti: https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/ceris-community-european-research-and-innovation-security_hr

dotatno ojačala razmjena specifičnih podataka. Omogućilo bi se i učinkovitije spoznavanje potreba korisnika i obavješćivanje industrije o tim potrebama kako bi se usmjerile inovacije. Nadalje, sustavna razmjena rezultata projekata pridonijet će omogućivanju strukturiranog dijaloga s državama članicama i dionicima kako bi se utvrdile obećavajuće tehnologije, alati i rješenja koja bi mogla prihvatiti skupina tijela država članica. U tom će kontekstu Komisija zajedno s državama članicama²⁷ procijeniti mogućnost: i. osmišljavanja neovisne istraživačke teme o rješenjima za obranu od dronova u budućim programima rada Obzora Europa; i ii. podupiranja posebnih inovativnih sustava putem pretkomercijalne nabave²⁸. To je u potpunosti u skladu s pristupom koji se temelji na sposobnostima i koji je opisan u radnom dokumentu službi Komisije „Poboljšanje sigurnosti istraživanjem i inovacijama”²⁹.

Od ključne je važnosti jačanje sinergija u rješenjima za obranu od dronova između europske civilne, obrambene i svemirske industrije. Cilj bi trebao biti poticanje sinergija u tehnologijama za dronove i obranu od dronova među trima sektorima³⁰. Jačanje tih sinergija u praksi znači da projekti u području obrane mogu imati koristi od inovativnog razvoja u civilnom području, dok civilna aeronautika može imati koristi od razvoja u području obrane.

Europski fond za obranu i programi koji su mu prethodili potiču i podupiru suradnička, međusektorska istraživanja i razvoj u području obrane. Nadopunjavanjem i pojačavanjem ishoda rada država članica Europski fond za obranu promiče suradnju među poduzećima i istraživačkim subjektima svih veličina te iz svih država članica EU-a. Iz programa koji su prethodili Europskom fondu za obranu već su financirani projekti za obranu od dronova u okviru istraživanja i razvoja u području obrane.

Program rada fonda za 2023. sadržava mjere za obranu od dronova³¹ s okvirnim proračunom od 43 milijuna EUR. Cilj je mjere razviti hardverske ili softverske module za sveobuhvatno mobilno rješenje za obranu od širokog raspona dronova, uključujući rojeve dronova.

Glavni očekivani ishod potpore iz EDF-a kad je riječ o obrani od dronova u razdoblju 2021. – 2027. razvijeni je prototip rješenja za obranu od dronova koji će dovesti do moguće buduće zajedničke nabave na razini EU-a. Tehnološki izazovi u području sustava za obranu od dronova rješavaju se u okviru Programa EU-a za inovacije u području obrane (EUDIS). Nadalje, EUDIS uključuje tematsko područje za inkubatore s dvojnou namjenom za promicanje bolje suradnje između civilnog i obrambenog područja te za poticanje tehnološkog sazrijevanja i prilagodbe.

Rad JRC-a još je jedan ključni stup za inovacije, a posebno za primijenjeno istraživanje o tome kako suzbiti prijetnje koje predstavljaju dronovi. JRC će kao dio projekta C-UAS Drone preispitati aktivne i pasivne tehnologije za protumjere i načine na koje se te tehnologije mogu upotrebljavati za osiguravanje javnih prostora i kritične infrastrukture.

U tu će svrhu JRC najprije uspostaviti **živi laboratorij** za proučavanje tehnologija za obranu od dronova i načina na koji se te tehnologije mogu primijeniti u stvarnim uvjetima. Laboratorijski ustroj obuhvaćat će

²⁷ U sastavu programskog odbora za program Obzor Europa „Civilna sigurnost za društvo”.

²⁸ Pretkomercijalna nabava pristup je javnoj nabavi usluga istraživanja i razvoja koji je opisan u Komunikaciji o pretkomercijalnoj nabavi (C(2007) 799 final) od 14.12.2007. Riječ je o važnom alatu za poticanje inovacija jer javnom sektoru omogućuje da razvoj novih rješenja usmjeri prema svojim potrebama.

²⁹ Radni dokument službi Komisije „Poboljšanje sigurnosti istraživanjem i inovacijama”, SWD(2021) 422 final od 15.12.2021.

³⁰ SWD(2022) 362 od 10.11.2022. Kako je opisano u izvješću o napretku provedbe akcijskog plana o sinergijama između civilne obrambene i svemirske industrije u okviru mjere 9.

³¹ C(2023) 2296 Provedbena odluka Komisije od 29.3.2023. o financiranju Europskog fonda za obranu uspostavljenog Uredbom (EU) br. 2021/697 Europskog parlamenta i Vijeća i o donošenju plana rada za 2023. – dio II.

planiranje, pripremu i provedbu rješenja. Obuhvatit će i detektiranje, praćenje, identifikaciju, neutralizaciju i integraciju dionika i postupaka. Djelokrug živog laboratorija uključivat će integraciju sa sustavima upravljanja prometom sustavi uz nadzor ljudi ili bez njega, prije svega U-space³². U živom laboratoriju također će se proučavati načini integracije strojnog učenja i umjetne inteligencije kako bi se poboljšala ukupna učinkovitost rješenja za obranu od dronova.

Srednjoročno će se taj živi laboratorij JRC-a razviti u **centar izvrsnosti za obranu od dronova**.

Prioritetne mjere za optimalno iskorištavanje istraživanja i inovacija

- **Komisija i države članice odlučit će o budućim potrebama za novim rješenjima za obranu od dronova koja će se tražiti u okviru relevantnih europskih istraživačkih i inovacijskih programa, posebno programa Obzor Europa.**
- **Komisija i države članice utvrdit će popis obećavajućih rješenja za obranu od dronova i procijeniti izvedivost pretkomercijalne nabave nekih od tih rješenja.**
- **Komisija će utvrditi ideje, tehnologije i rješenja koje treba uključiti u razvoj obrambenih sposobnosti te će podupirati projekte kojima se te ideje, tehnologije i rješenja nastoje proširiti na civilne sektore.**
- **JRC će uspostaviti centar izvrsnosti za obranu od dronova kao korak dalje od živog laboratorija.**

E. Financijska potpora

Komisija će nastaviti pružati financijsku potporu relevantnim aktivnostima za obranu od dronova, prvenstveno u okviru Fonda za unutarnju sigurnost, ali i u okviru Instrumenta za financijsku potporu u području upravljanja granicama i vizne politike (BMVI) i programa Obzor Europa (za djelovanja povezana s istraživanjem i inovacijama).

Tematskim instrumentom ISF-a poduprijet će se sljedeće: i. europske mreže za izvršavanje zakonodavstva; ii. povezani rad JRC-a; iii. nova stručna skupina za obranu od dronova; i iv. stvaranje platforme za razmjenu informacija. Komisija već financira pilot-projekte i projekte za validaciju sustava za detektiranje i lociranje dronova koji nezakonito prelaze vanjske granice EU-a. Ti se projekti temelje na rezultatima prethodnih istraživačkih projekata financiranih sredstvima EU-a³³.

³² Provedbena uredba Komisije (EU) 2021/664 o regulatornom okviru za U-space. Pojam „U-space” usvojen je za opis upravljanja prometom bespilotnih zrakoplova kako bi se osigurala sigurna interakcija s drugim objektima koji upotrebljavaju isti prostor u urbanim područjima ili bilo kojoj drugoj lokaciji.

³³ Primjeri uključuju projekte koji se financiraju u okviru posebnih mjera BMVI-ja za sljedeće: i. inovacije za morske/obalne i/ili kopnene granice; i ii. Frontex. Neki projekti financirani u okviru posebne mjere za inovacije za morske/obalne i/ili kopnene granice usmjereni su na pokusno uvođenje inovativnih tehnologija nadzora. Postoje i posebne mjere za kupnju i stavljanje na raspolaganje opreme koju europska granična tijela mogu rasporediti za detektiranje i lociranje dronova koji prelaze granice u vezi s nezakonitim ili kriminalnim aktivnostima. Ta posebna mjera omogućit će državama članicama nabavu dvaju sustava za obranu od dronova. Kao dodana vrijednost EU-a, na zahtjev koji Frontex podnese u okviru godišnjih bilateralnih pregovora, tehnička oprema kupljena u okviru posebnih mjera mora se staviti na raspolaganje Frontexu na razdoblje od najviše četiri mjeseca godišnje za upotrebu u njegovim zajedničkim operacijama.

U okviru tematskog instrumenta ISF-a Komisija će u prvoj polovini 2024. objaviti **poziv na podnošenje prijedloga** s posebnim ciljem podupiranja uvođenja rješenja za obranu od dronovačiji je potencijal za prihvaćanje velik.

Države članice poticat će se da provedu ovu Komunikaciju i u okviru svojih programa ISF-a iskoriste rezultate istraživanja rješenja za obranu od dronova financiranih sredstvima EU-a.

Ključne mjere za financiranje

- **Komisija će objaviti poziv na podnošenje prijedloga za rješenja za obranu od dronova u okviru programa rada tematskog instrumenta ISF-a za razdoblje 2026.–2027.**
- **Države članice poticat će se da u potpunosti iskoriste svoje programe ISF-a za razdoblje 2021.–2027. kako bi utvrdile i provele učinkovita rješenja za obranu od dronova.**

F. Sagledavanje regulatornih mjera

Iako je EU regulirao zakonitu upotrebu dronova, na razini EU-a trenutačno ne postoje posebne uredbe o obrani od dronova kojima bi se uspostavio zajednički usklađeni okvir za tijela država članica, operatore i proizvođače. Iako je sektor pozitivno reagirao na neobvezujuće smjernice EASA-e za rješavanje incidenata povezanih s dronovima u zračnim lukama (na koje se ranije upućuje u ovoj Komunikaciji), njihova savjetodavna priroda i ograničeno područje primjene čine ih nedovoljnima za ublažavanje prijetnje koju predstavljaju nekooperativni dronovi. Budući da potreba za učinkovitim sprečavanjem neovlaštene upotrebe dronova stalno raste, Komisija će u bliskoj suradnji sa stručnjacima iz država članica dodatno analizirati buduće potrebe za zakonodavnim ili nezakonodavnim mjerama. U tu će svrhu Komisija pokrenuti posebnu **studiju o pregledu stanja** kako bi utvrdila postojeći regulatorni okvir. U toj studiji trebalo bi uzeti u obzir i okvir ICAO-a i daljnji razvoj te uzeti u obzir da pravila za suzbijanje potencijalnih prijetnji koje predstavljaju dronovi ne bi trebala neopravdano ometati zakonite operacije, uključujući aktivnosti rekreacijskih pilota.

Zračne luke u EU-u imaju koristi od detaljnih i sveobuhvatnih sigurnosnih pravila kojima je obuhvaćena i prijetnja koju predstavljaju dronovi. Kako bi se osiguralo da zrakoplovna tijela i zračne luke budu otporniji na rizike koje predstavljaju dronovi, Komisija će, u skladu s pristupom koji se temelji na dokazima i u suradnji s državama članicama **u procjeni rizika za sigurnost ispitati moguće dodatne slabosti zaštite od nekooperativnih dronova, pri čemu će se ovisno o rezultatima vidjeti jesu li potrebne regulatorne promjene.**

U tom je kontekstu potreban strukturirani dijalog s industrijom i proizvođačima dronova o mjerama integrirane sigurnosti (npr. pouzdani sustavi protiv zavaravanja, ograničenja sposobnosti, razmjena komunikacijskih protokola i ažuriranja baza podataka za obranu od dronova).

Ključne mjere za sagledavanje regulatornih mjera

- **Komisija će pokrenuti studiju o pregledu stanja kako bi utvrdila regulatorne potrebe i potencijal za usklađivanje zakona i postupaka država članica.**
- **U skladu s pristupom koji se temelji na dokazima Komisija će provesti procjenu rizika od dronova za sigurnost zračnog prometa kako bi utvrdila moguće dodatne slabosti zračnih luka, pri čemu će se ovisno o rezultatima vidjeti jesu li potrebne regulatorne promjene.**
- **Komisija će sudjelovati u strukturiranom dijalogu s industrijom o potrebi i prirodi mogućih dodatnih posebnih mjera povezanih sa sigurnošću dronova.**

III. DALJNI KORACI

Kako bi se osiguralo da brz tehnološki razvoj i sve veći broj dronova ne dovedu do nekontroliranog povećanja prijetnji koje predstavljaju nekooperativni dronovi, potrebno je pojačati suradnju na razini EU-a na temelju sveobuhvatne politike EU-a za obranu od dronova utvrđene u ovoj Komunikaciji. U tu će se svrhu trenutačne aktivnosti na razini EU-a nastaviti i dopuniti nizom ključnih mjera navedenih u ovoj Komunikaciji koje će se provesti u narednim godinama.

Aktivnosti navedene u ovoj Komunikaciji obuhvatit će razdoblje do 2030. Do 2027. provest će se pregled stanja u sredini programskog razdoblja u okviru rada radne skupine, a potpuna revizija programa EU-a za borbu protiv dronova planira se najkasnije do 2030.